

## Verslag Post-kapitalisme karavaan | Nijmegen | 30 januari 2024

*Greet Goverde*

Inleiding door Hands Rodenburg, mede-samensteller van het boek 'Er is wél een alternatief':

De essentie van vanavond is: Hoe gaan wij als gemeenschap geld besteden aan de dingen die wij belangrijk vinden?

Elk hoofdstuk in het boek behandelt een verschillend probleem. In Nijmegen kozen we voor hoofdstuk 2: buurt economie, en hoofdstuk 9: geld.

De politiek komt met deeloplossingen: dit wat omhoog, dat wat omlaag. Maar, het kan anders. Kunnen we de essentie veranderen? Hoe dan?

**Anne Kervers** (promovendus aan de UvA, actief bij XR):

Voor haar speelden in haar studie vooral twee vragen:

- 1 Hoe maak je duurzame transacties winstgevender?
- 2 Is er iets essentieels mis met ons geld?

Via werk bij de Triodos bank kwam ze uit op 'geldschepping'. Hoe werkt dat? Een wetenschapper moet objectief zijn. Maar er is geen neutrale positie. Er is een meerderheidspositie.

**Rens van Tilburg** (Sustainable Development Fund):

Wat is geld? We zijn van kleitabletten naar schelpen naar biljetten gegaan. Je kunt elkaar ook met gestolen schilderijen betalen. Het meeste voorkomende geld is cash, of een tegoed bij een commerciële bank. Een aandeel is al wat minder aan te duiden als geld, het is een vermogenstitel (je 'bezit' een deel van een bedrijf).

Financieel kapitaal is belangrijk voor ons, maar met alleen financieel kapitaal kun je niet veel. We hebben ook sociaal kapitaal (onderwijs, zorg) nodig en natuurlijk kapitaal (bijv. de natuur, voor ons eten). De waarde daarvan gaat momenteel wel hard naar beneden. Als dat fout loopt kunnen we niks meer met ons financieel kapitaal.

Anne: Het begon in Mesopotamië met kleitabletten waarop schulden werden bijgehouden: 'Wie betaalt wat?' Daar is veel administratie bij nodig. De huidige commerciële banken maken het geld als jij het nodig hebt.

Rens: Het was wel zo dat de Centrale Bank het geld 'schiep' (sinds 300 jaar geleden de Bank of England, die werd opgestart toen de koning geld nodig had voor een oorlog tegen Frankrijk). Maar door de techniek is dat nu veranderd: transacties zijn makkelijker digitaal af te werken en het 'geldscheppen' is nu naar commerciële banken gegaan. Die zijn vóór 2008 als een gek geld gaan creëren, er waren zoveel mogelijkheden! Toen kwam de discussie over 'geldcreatie' weer terug in de belangstelling, zoals in de jaren 30. **De Verleiders** is een Nederlands theatergezelschap dat vanaf 2012 stukken hierover speelde. De inhoud werd zelfs in de Tweede Kamer besproken en daar kwamen goede aanbevelingen uit, maar die zijn niet opgevolgd.

Anne heeft 6 eigenschappen van geld gedefinieerd:

Wie creëert geld? Waarom? Wie heeft er toegang toe? etc. De winstgevendheid werd 300 jaar geleden ingebouwd (Bank of England). *Als je ergens winst mee maakt is er blijkbaar behoefte aan. Fossiel is winstgevender dan duurzaam, dus daar gaan we voor* ('Een boom is geen verdienmodel').

Rens: De mate waarin we ons nu beperken en de gereedschapskist die tot onze beschikking staat niet helemaal opentrekken is om te huilen. De financiële economie wordt te groot, dan krijg je nadelen. Gaan we dat georganiseerd rechtzetten of chaotisch, als in 2008? We hebben nu genoeg van dit soort (financieel) kapitaal, nu andere soorten (natuurlijk, sociaal kapitaal) laten groeien.

Hans: Er is meer publieke grip nodig. Kunnen we zelf geld creëren?

Anne: Waar een wil is, is een weg!

Rens: De ECB houdt banken wel in de gaten; het zijn de Europese overheden die op de rem trappen. Duitsland bijvoorbeeld (terwijl overheden als het nodig is, bijv. bij rampen, wél over de brug komen). Jammer genoeg werden in Europa de strenge begrotingsregels vastgesteld in tijden van hoge inflatie. Dat was een rem. Draghi week daarvan af: hij voerde een ruimer monetair beleid *'whatever it takes, for as long as it takes'*, en redde de Europese financiën. Dat kunnen we nu ook doen, om de *planeet* te redden. Maar overheden trappen op de rem. Overheden moeten de knop het meest omdraaien.

Anne: De rente moet worden herzien, hoge rentepercentages zijn niet nodig, wat je op de bank zet hoeft niet winstgevend te zijn. Directe democratie (burgerberaad) zou de toewijzing van het geld (deels) moeten bepalen.

Rens: Dat is drie jaar geleden geprobeerd, de ECB zou voor duurzame initiatieven een lagere rente vragen – dat werd weggehoond. Terwijl het nu wel gebeurt, in Japan en China, en de EU is er weer over aan het denken.

Hans: Hoe zien jullie **lokale geldsystemen**?

Rens: Op Europees niveau is er maar één wettig betaalmiddel nl. de euro. Die beheert de EU best goed, al moet er wel wat veranderen, bijv. groene obligaties uitgeven. De ECB houdt toezicht op de nationale banken. In dat opzicht begint de ECB tandjes te krijgen: de regeringen moeten meer doen. De Nederlander Frank Elderson (Nederlandse Bank) loopt in dat opzicht voor de troepen uit (niet Klaas Knot, die loopt met de troepen mee.) De investeringsstroom richting het klimaat komt langzaam op gang. Houdt die ook rekening met de arme landen/inkomensongelijkheid? Dit is een worsteling voor financiële instellingen. De banken zijn met ingewikkelde afwegingen bezig. Waarom is er bijv. niet meer ingezet op deelauto's bij de promotie van elektrische auto's? Er is nu wel een soort keurmerk voor bedrijven: B(enefit) -Corp(orations).

**Birgit Hendriks, over de Nijmeegse munt Novio.**

Hiermee kunnen diensten en producten betaald worden, vooral door/voor bedrijven. Henk van Arkel bedacht het systeem. Het is verbluffend eenvoudig, heel degelijk, en heeft een goede ict-onderbouwing. Er wordt geen rente geheven; de Novio hoeft alleen maar door te rollen naar iemand anders. Birgit is een grote fan. Slechts 7 bedrijven zijn aangesloten, waaronder Birgit's eigen Binnenstadservice/Goederenhubs, voor zero-emissie vervoer in Nijmegen. Het streven voor de Novio is 20 bedrijven, maar zelfs haar eigen klanten zijn er moeilijk toe over te halen om in de lokale munt te betalen.

Het zou mooi zijn als de lokale belasting (OZB) ermee betaald zou kunnen worden.

**Thomas Siderius**

Werkt in Amsterdam (een of meer wijken?) aan 'Community Wealth Building'. Het wordt wel eens vertaald als 'Gemeenschapswelvaart' soms ook 'WijkWelvaartsWerk. Het is een ontwikkelmodel dat 20 jaar geleden door Ted Howard werd bedacht. Het steunt op 5 pilaren. Eigenaarschap staat centraal. Het heeft vooral de steden Cleveland in Amerika en Preston in het VK een boost gegeven. En in Schotland is het uitgeroepen tot een nationale strategie, daar is nu een minister van Commonwealth.

## **John Brom, wethouder in Nijmegen**

Hij heeft de verandering in de economie meegemaakt in de wijk waar hij opgroeide, Bottendaal. Dat was een arbeiderswijk waar men werkte bij Dobbelman, de Turmac etc., maar je zag het veranderen naar de diensteneconomie. Nu zijn er meer juristen dan timmermannen, zo complex hebben wij alles gemaakt. Vliegt het geld weg? Nee, want bij de Mediamarkt moeten ze ook werk hebben. Wel graag tegen een beter loon.

Thomas: Cleveland was eens rijk, veel oude industrie. Maar dat is allemaal ingestort en de stad verpauperde. Wel werd er veel geld uitgegeven door de gemeente, het grote ziekenhuis, een groot hotel etc. Instuties gaven 2 miljard uit, waarvan slechts 1% in de stad werd uitgegeven. Er was bijv. geen wasserij in de stad voor het hotel en het ziekenhuis. 300 mensen hebben een coöperatie opgezet, en zij wonnen de aanbesteding. Nu werken er 500 mensen in de wasserij. Ze bepalen zelf wat ze met de winst doen.

John: En die andere mensen die niet meer bij die multinational konden werken?

Thomas: Je zou zoiets bijv. ook in Wijchen kunnen doen. Meer lokale werkgelegenheid.

Hans: Thomas wat vond je van het verhaal van Birgit?

Thomas: Ik ken in Utrecht een winkel met een bordje op de toonbank 'wij accepteren lokale euro's'. De reactie is vrij beperkt want men vindt het moeilijk.

Je zou de gemeente of een ander 'anker-instituut' als motor moeten hebben voor dat systeem. Bijvoorbeeld 'de gemeente besteedt 1 miljoen lokaal', of afspraken maken met het Radboud.

Politici zien veel juridische beren op de weg, maar dat is een onzichtbare beer. Je kan veel meer doen dan wat er gebeurt. Zet het als gemeente of instituut in je aanbestedingscriteria.

In Santa Coloma, een voorstadje van Barcelona zag de gemeente dat 80% van de bestedingen verdween in één put. Ze zijn begonnen met een 'lokale rekening', men betaalt gewoon in euro's. Als je bij de bank zegt: we hebben een rekeningtype voor de gemeenschap, kun je er zelf bepaalde regels aan hangen. Dan heb je op een gegeven moment een betaalrekening, een spaarrekening, en een lokale rekening. Zo krijgt de gemeenschap meer zeggenschap.

Er is ook [unitedeconomy.nl](http://unitedeconomy.nl), dat is een lijn tussen alle lokale munten. Circulaire bedrijven kopen bij elkaar.

Er zijn ook mooie initiatieven waar geen geld aan te pas komt. In Amsterdam Oost kun je een 'makkie' krijgen voor vrijwilligerswerk. Makkies kun je inwisselen voor geld (in het wijkcentrum?). Dan gebeurt er iets met je motivatie.

Vraag uit de zaal: kunnen we iets doen met het vestigingsbeleid? John Brom: in Nederland hebben we een vrij vestigingsbeleid. Dat is lastig. Misschien kun je wat regelen in bestemmingsplannen en bij aanbestedingen?

De gesprekken in kleine groepjes in de zaal leverden een flink aantal voorbeelden op van hoe het geld nu al in de Nijmeegse gemeenschap blijft.

Voor geïnteresseerden komt er een vervolgbijeenkomst.